

RIIGIKOGU

IV koosseis.

VII istungjärk.

147. koosolek.

8. mail 1931.

Sisu:

1. Päevakorra täiendamine ja muutmine.
2. Kooperatiivühisuste ja nende liitude seaduse muutmise seadus — redaktsioon.
3. Eksportkrediidi kindlustamiseks riikliku garantii andmise seadus — III lugemisel.
4. Lämmatavate, mürgiste või sarnlevate gaaside ja bakterioloogiliste vahendite sõjas tarvitamise keelu kohta käiva protokollu kinnitamise seadus — I lugemisel.
5. Piirisaare tuleõnnetute laenu seadus — I lugemisel.
6. Avalikkude algkoolide seadus — II lugemisel.
7. Kalakauba väljaveo kontrolli seadus — II lugemisel.
8. Pedagoogiumide seadus — II lugemisel.
9. Veksliseadus — II lugemisel.
10. Riigimaade põliseks tarvitamiseks ja omanduseks andmise seaduse muutmise seadus — II lugemisel.

Koosoleku avab Esimees K. Einbund kell 17.20 min.

Sekretäri kohal sekretär A. Schulbach.

1. Päevakorra täiendamine ja muutmine.

Juhataja: Juhatus teeb ettepaneku, täiendada päevakorda 1. punktiga — kooperatiivühisuste ja nende liitude seaduse muutmise seadus — redaktsiooni komisjoni ettepanek.

A. Rei: Mina teeksin päevakorrapunktide ümberpaigutamise kohta ettepaneku, nimelt:

3. päevakorra-punkt — riigimaade põliseks tarvitamiseks ja omanduseks andmise seaduse muutmise seadus — II lugemisel — paigutada päevakorra lõppu.

See on sarnane küsimus, mille juures pikemalt räägitud ja võidakse veelgi rääkida, nii et teised päevakorras seisvad seadused selle tõttu vast ei pääse ette. Võib-olla, et teised seadused läheksid rutemini läbi, sellepärast teen ettepaneku, kolmas päevakorra-punkt paigutada viimsele kohale.

A. Laur: Lugupeetud Riigikogu liikmed! Mina arvan, et seesugust päevakorra muutmist vaja ei ole. Kui viimane kord natuke pikemalt sõna võeti kui tarvis, (Naer.) kui see võib-olla mõnele vajalikuna näis, siis peab tähendama, et sellepärast oli palju rääkimist, et aruandja poolt tõsteti küsimused üles, mis paratamatult vastuvaidlusi tekitasid. Mina arvan, et sõna on võrdlemisi pikalt selle küsimuse kohta juba võetud ja täna vaevalt mingeid suuremaid sõnavõtmisi oodata on, muidugi kui mitte koalitsiooni neid välja ei provotseeri või niisuguste ettepanekutega ei tule, mis teistele vastuvõetavad ei ole. Mina arvan, et see päevakorra-punkt võib väga kiires korras läbi minna ja mingit põhjust ei ole teda ümber paigutada. (Vahelhüüe.) See on teie arvamine, et demagoogiat tehakse.

Juhatus ettepanek võetakse vastu.

A. Rei ettepanek võetakse vastu.

2. Kooperatiivühisuste ja nende liitude seaduse muutmise seadus — redaktsioon.

Redaktsiooni komisjoni aruandja K. Freiberg.

Juhataja: Ma jätan ära redaktsiooni komisjoni muudatuste ettekandmise. Hääletan ainult vastu.

Seaduse lõpuredaktsioon võetakse vastu.

3. Eksportkrediidi kindlustamiseks riikliku garantii andmise seadus — III lugemisel.

Rahaasjanduse komisjoni aruandja M. Mihkelson.

Pealkiri võetakse vastu.

(§ 1.)

R. Kuris: Teisel lugemisel Majanduseministri ettepanekul täiendati § 5 seega, et võeti sisse „Majanduseministri“ asemel „Vabariigi Valitsuse poolt“, ja nimelt selles osas, kus käsitatakse eksportkrediidi komitee otsuse kinnitamist. Nüüd aga § 1, mille kohta ma II lugemisel paranduse tegin ja mis tagasi lükati, on palju olulisema tähtsusega, sest

seal tekkinud kahjude katteks Majanduseministril on õigus määrata riiklikku garantiid. Nüüd võib niisugune olukord tulla, et Vabariigi Valitsus kinnitab komitee otsuse, mis ei sisalda muud kui üldist komitee arvamist teatud ekspordkrediidi kohta, ja see ei tarvitse isegi eitav ega jaa-tav olla. Aga lõppude-lõpuks krediidi mää-rab igal juhul Majanduseminister. Võib nii kujuneda, et kuigi komitee otsust ei peaks Vabariigi Valitsus kinnitama, siiski krei-diidi võib Majanduseminister kas määrata või mitte määrata. Oleks täitsa loomulik, et minu poolt II lugemisel tehtud paran-duse-ettepanek saaks siiski vastu võetud, kus

kolmandas reas sõnade „Majanduse-ministril õigus ekspordkrediidi komitee ettepanekul j.n.e“ asemele võtta sõnad „Vabariigi Valitsusel õigus Majanduseministri ettepane-kul“.

Ühtlasi kordan oma II lugemisel teh-tud ettepanekut,

võtta selle paragrahvi viimses reas 75% asemele 50%.

R. P e n n o (kohalt): Lahus hääletada!

Majanduseminister M. P u n g: Rkl. härra Kuris'e ettepanekuga on väike aru-saamatus. Siin on kaks asja teineteisest lahus hoida. Üks asi on krediitide kind-lustamine ja teine asi on kahjude kat-mine, mis tekkinud neist operatsioonidest, millele on antud krediitide kindlustus. Esi-mesed asjad käivad loodava komitee kom-petentsi, (V a h e l h ü ü d e d.) nimelt krei-diitide kindlustamise määramine. Need otsused kinnitatakse Vabariigi Valitsuse uue redaktsiooni järgi.

§ 1 on jutt mitte krediidi kindlustu-sest või garantii andmisest, vaid siin on jutt sellest, kuidas tekkinud kahjusid tuleb katta. Nii et mingit vastolu selles redaktsioonis ei ole, mis ette nähtud § 1 ja § 5. Sellepärast ei või ma ühineda nende ettepanekutega.

Mis puutub 75% määrasse, siis leian, et see protsent on ülemäär ja muidugi ei pruugi krediidi kindlustus niikaugelt ulatuda. Seda küsimust otsustab igakord komitee ise. See 75% kauba väärtusest ei ole kõrge protsent, kuna mõnes välis-maa seaduses on võimaldatud krediidi kindlustamine kõrgema protsendiga.

R. K u r i s: Kahjuks härra minister siiski... (V a h e l h ü ü d e d.) eksib. See ei ole sugugi niiviisi. (V a h e l h ü ü e.) Härra Laarman, Teie võite asju naiivilt uskuda, aga see ei ole härra Majanduse-ministri poolt öieti öeldud. Ekspordkre-diidi kindlustamise seaduse § 1 ütleb: „Välismaile krediidi peale müüdüd Eesti

tööstus- ja põllumajandussaaduste müügi hinna tasumise kindlustamiseks on Majan-duseministril õigus ekspordkrediidi komi-tee ettepanekul määrata tekkinud kahjude katteks riiklikku garantiid...“. Mitte kahju katmist määrata, vaid määrata garantiid, ütleb täpselt seaduse redaktsioon. Minu arvates ei tohiks härra minister neid asju segada. Üks asi on garantii määra-mine, teine asi aga, kuidas seda kahju kaetakse, missugune küsimus tuleb alles § 7 ette, kus valitsus annab selle kohta erilise määruse, kuidas siin talitada. Ei saa asja nii seletada, et § 1 redaktsioon tähendaks seda, nagu likvideeritaks selle järele kahjusid.

R. P e n n o: Lugupeetud Riigikogu liikmed! Härra Majanduseministri sele-tuse järgi § 5 põhjal määrab komitee kindlaks esitatud palvete kohaselt summad ühele või teisele asutusele ekspordi kind-lustamiseks. § 1 käsitavat kahjusid ja olevat sellepärast välja tõstetud ning teist-viisi korraldatud. § 5 härra Majanduse-ministri ettepanekul Riigikogu juba mää-ras korra, et need komitee ettepanekud lõpuks kinnitab Vabariigi Valitsus, nii nagu mina ka II lugemisel sellele tähele-panu juhtisin. Nüüd aga tahab siit härra Majanduseminister ühe osa eraldada, ni-melt kahjude katmise, ja selle jätta Ma-janduseministri võimkonda. Lugupeetud Riigikogu liikmed, ükski pangaasjandus niisugust korda ette ei näe, et üks asutus annab laenu, ja teine toimetab kahjude likvideerimist. Mulle näib, et see on imelik, kui valitsus ei kontrolli oma töö-tulemusi. I lugemisel mina juhtisin tähe-lepanu sellele, et meil praeguse seaduse konstruktsiooni juures ei ole loodud vas-tutavat organit. Kui mittevastutav organ hakkab kahjusid likvideerima, siis loomu-likult sihib ta sennapoole, et valitsuselt suuremat kahjutasu saada. Ta peab seda tegema, sest see on tema huvi. Minu arvates kui tahetakse süsteemi läbi viia, siis paratamata peaks samasugune paran-dus, nagu see läbi viidud § 5, läbi vii-dama ka § 1, ja Majanduseministril ei oleks põhjust selle vastu vaielda.

R. K u r i s (fakt. märk.): Ma tahak-sin veel kord juhtida härra Majanduse-ministri tähelepanu sellele, et § 7 käes-olevas seaduses ütleb täpselt: „Käesoleva seaduse teostamiseks vajalikud määrused, eriti riiklikkude garantiide põhjal sum-made väljamaksmise tingimuste ja korra kohta, annab Majanduseministri ettepanekul Vabariigi Valitsus.“ Järeli-kult ei saa § 1 käia likvidatsioonikohta.

Aruandja M. M i h k e l s o n (lõpu-sõna): Käesoleva seaduse § 5-da kohaselt

komitee otsused astuvad jõusse pärast Vabariigi Valitsuse poolt kinnitamist, mis eeldab seda, et kõik otsused peavad kinnitatud olema Vabariigi Valitsuse poolt. Seega on see küsimus küllalt selge. Rahaasjanduse komisjoni aruandjana ei saa ma ühineda tehtud ettepanekutega.

R. Kuris'e ettepaneku mõlemad osad (lhk. 2682.) lükatakse tagasi.

§§ 1—7 võetakse vastu ühes redaktsiooniliste parandustega.

R. Penno (häälet. motiiv.): Lugupeetud Riigikogu liikmed! Selle seaduse II ja III lugemisel meie oleme teinud parandused, mis seda seadust veidigi oleksid vastuvõetavaks teinud oma süsteemi poolest. Need on tagasi lükatud. Seadus iseenesest on ka aruandja seletuse järgi võrdlemisi segane, sellepärast ei saa meie seaduseelnõu pooldada. Lugupeetud aruandja § 1 juures tähendas oma seletuses, et kõik ekspordkrediidi komitee otsused kuuluvad kinnitamisele Vabariigi Valitsuse poolt, ka need ettepanekud, mis § 1 järele esitatakse Majanduseministrile otsustamiseks. Teiste sõnadega, meil on Majanduseminister pandud korrigeerima valitsuse otsuseid, mida ei saa pidada loomulikuks ega korralikuks. Peale selle, nagu ma juba tähendasin enne, on seaduse süsteem sarnane, mis ei võimalda Riigikogule küllalt kindlustust selleks, et siin korralikult talitatakse. Ma esitasin muu seas ka härra Majanduseministrile avaliku küsimuse, mis vastamata jäi. See vastamata küsimus iseloomustab, kuidas Vabariigi Valitsus seadust ja seaduse norme täita tahab. Sellepärast ei ole meil mingit kindlustust, et seadus korralikku täitmist leiaks, ning meie rühm hääletab selle seaduse vastu.

Seaduseelnõu terve sisu võetakse vastu korruga.

Aruandja M. Mihkelson: Teen ettepaneku,

käesolev seaduseelnõu vastu võtta redaktsiooni komisjoni andmata, kuna redaktsiooni komisjon on täna selle seaduseelnõu läbi vaadanud, ja see on ette kantud redaktsiooni komisjoni parandustega.

Ettepanek võetakse vastu.

4. Lämmatavate, mürgiste või sarnlate gaaside ja bakterioloogiliste vahendite sõjas tarvitamise keelu kohta käiva protokollu kinnitamise seadus — I lugemisel.

Riigikaitse komisjoni aruandja J. Hol-

berg'i puudumisel aruandja ülesannetes komisjoni esimees J. Soots.

Aruandja J. Soots: Lugupeetud rahvasaadikud! Käesolev protokoll, mille Vabariigi Valitsus on esitanud Riigikogule kinnitamiseks, on alguse saanud Rahvasteliidust. Nimelt 1925. aastal, kui Rahvasteliidu juures vastav komisjon arutas sõjariistade kauplemise küsimust, tegid Ameerika Ühisriigid ettepaneku, et protokollu sisse võetaks mürgiste gaasidega kauplemise keeld. Seda küsimust arutades jõuti otsusele, et ainult kauplemise keeld ei anna soovitavaid tagajärgi, vaid siin tuleb kaugemale minna ja tuleks ära keelata lämmatavate ja mürgiste gaasidega sõda pidada. Nende lämmatavate ja mürgiste gaasidega sõja keelu juurde on Poolamaa esitanud veel lisanduse, et ei tohi sõda pidada ka bakterioloogiliste abinõudega. Sellega on komisjon ühinenud, ja vastav protokoll on vastu võetud 13 riigi poolt. Eesti poolt on see protokoll ka alla kirjutatud, aga seni ei ole ta Riigikogu poolt kinnitamist leidnud. Kuna mõned teised riigid on selle protokollu kinnitanud ainult teatud reservatsiooniga, siis on ka Eesti tema kinnitamisel jätnud enesele kaks reservatsiooni. Nimelt üks reservatsioon, et see keeld oleks maksev ainult nende riikide kohta, kes selle protokolliga on ühinenud, see tähendab, kes kas otsekohe selle protokollu on alla kirjutanud või kes temaga pärast on ühinenud. Teine reservatsioon, et protokoll kaotab oma maksuse sõjas nende riikide kohta, kes temast kinni ei pea, kes hakkavad tarvitama lämmatavaid gaase või kelle liitlased hakkavad neid tarvitama.

Riigikaitse komisjon, kus see protokoll arutamisel oli, vaatas selle läbi, ühines Vabariigi Valitsuse motiividega ja esitab selle Riigikogule kinnitamiseks ülaltoodud kahe reservatsiooniga.

Teen ettepaneku, protokollu kinnitamise seaduseelnõu I lugemisel vastu võtta.

Seaduseelnõu võetakse vastu I lugemisel.

5. Piirisaare tuleõnnetute laenu seadus — I lugemisel.

Rahaasjanduse komisjoni aruandja L. Johanson: 1921. a. 16. detsembri seadusega anti Piirisaare tuleõnnetuse läbi kannatanutele riigi eelarve korrast hoonete ehitamiseks 50.000 krooni laenu, laenusajaajad oli umbes 80 ja laenu suurus 150 kr. — 1.050 kroonini. Sellele lisaks anti metsamaterjali hoonete ehitamiseks väärtuses Kr. 13.289.95. Sellest laenust on kustutatud Kr. 20.000.— ja

kogu metsamaterjali laen Kr. 13.289.95, tasuda jäi Kr. 30.000.—; sellest summast on kuni 1. aprillini 1931 tasutud Kr. 5.437.60, nii et tasuda jääb laenu 1. aprilliks 1931 Kr. 24.562.40 ja tasuda intresse Kr. 2.651.55. Üldse on tasuda võlga 1. aprilliks 1931 Kr. 27.213.95. Et laenuid mitte tasutud ei ole, selle põhjuseks on Piirisaare elanikkude raske seisukord. Nendel ei olnud võimalusi. Peale Eesti-Vene rahulepingut kaotasid nad püügikohad, ja neil ei ole ka püügiriistu, selletõttu ei võinud nad laenu tasuda. Seda silmas pidades on Vabariigi Valitsuse poolt esitatud seaduseelnõu, mille järele laenutasumise aega pikendatakse kuni 15 aasta peale, arvates 1. juulist 1931. Tasuda tuleb ühesuurustes summades igaks 1. juuliks ja 1. jaanuariks. Intressi suurus on 2% aastas. Rahaasjanduse komisjon vaatas seaduseelnõu läbi, ja ma teen ettepaneku,

seaduseelnõu I lugemisel vastu võtta.

Seaduseelnõu võetakse vastu I lugemisel.

6. Avalikkude algkoolide seadus — II lugemisel.

Haridusekomisjoni aruandja A. Sõster.

§§ 5—8 võetakse vastu.

(§ 9.)

A. Herman: Lugupeetud Riigikogu liikmed! Avalikkude algkoolide seaduse § 9 kohaselt kestab koolikohustus kuni algkooli kursuse lõpetamiseni või mittelõpetamise korral kuni 16 aasta vanuseni. See on seaduse lähtekoht. Et sealjuures ära hoida õpilaste koolist lahkumise õppetöö kestel, mis teatud juhtudel võib õppetöös esile kutsuda korratusi, laiendab seadus nende kohta, kes saavad 16-aastaseks õppetöö kestel, koolikohustuse kuni õppeaasta lõpuni. See viimane seaduse nõue on tehtud seega mitte sedavõrt koolikohuslase, kui kooli huvides, mis pärast selle sirgjooneline käsitlemine, kui see tunduvalt riivab koolikohuslase huve, ei ole soovitatav, kui asja on võimalik korraldada teisiti. Nii õpilane, kes saab 16-aastaseks õppeaasta esimesel päeval, on saanud 16-aastaseks õppeaasta kestel ning peab seega koolis käima kuni õppeaasta lõpuni, ja seda ka siis, kui õpilase koolis viibimine õpilasele on ilmselt kasutu ning muutub ainult sundaja äraistumiseks. Edasi, 16-aastaselt on lubatud tütarlastele maksvate seaduste järgi abielluda. Aga kui keegi abiellub koolikohuslasena, siis ei ole mingit võimalust teda õppetööst enne õppeaasta lõppu vabastada. Kuid vaevalt on otstarbekohane, et abiellunaine vastu tema tahtmist kistakse ära pere-

konnast ja pannakse sunniviisil kooli. Tundub vajadus selle paragrahvi nõuet pehmendada, mis pärast teen ettepaneku, täiendada § 9 uue lõikega ja võtta vastu järgmisel kujul:

„§ 9. Koolikohustus kestab algkoolis kas kuni kursuse lõpetamiseni või — mittelõpetamise korral — kuni 16 aasta vanuseni. Õpilased, kes on saanud 16 aastat vanaks õppeaasta kestel, peavad käima koolis kuni selle õppeaasta lõpuni.

Maa- või linnakoolivalitsus võib vabastada kooliskäimisest õpilase, kes saab 16 aastat vanaks õppeaasta kestel, kui selleks on olemas mõjuvad põhjused, mida otsustab vastav koolivalitsus. Ettepaneku õpilase kooliskäimisest vabastamiseks teeb kooliülalpidaja õppenõukogu ettepanekul.“

Sekretäri kohale asub sekretäri esimene abi A. Tõllassepp.

J. Vestholm: Seaduse järgi peavad käima koolis alaealised kuni 16. eluaastani, kui nad enne ei suuda lõpetada koolikursust. On aga teada, et õpilaste hulgas on terve rida niisuguseid, kes väga raskesti suudavad jälgida õpetust ja seepärast võib-olla ka 16-aastaselt algkooli lõpetada ei suuda. Võib-olla käivad nad koolis ainult seepärast, et koolisundus neid käsib, kuna neil enestel selleks tahtmist ei ole, ja võib-olla ka nende vanemad vaatavad kooliskäimise kui sunduse peale. Seepärast tekib küsimus, kuid võrd otstarbekohane see on, pidada koolis niisuguseid õpilasi, kes klassitööd ainult takistavad ja ise tööd teha ei taha. Seepärast on tõusnud viimasel ajal õpetajate ringkonnas mitmel pool soov, et koolisundus kehtaks mitte 16., vaid 15. eluaastani. Mina teen siin ka sellekohase ettepaneku. Võib-olla tekiks ettepaneku elluviimisel raskusi siis, kui õpilasi võetakse vastu mitte iga aasta, vaid kahe aasta järele. Kuid ka niisugusel puhul on keskmise jõupingutusega võimalik õppekursust läbi võtta 15 eluaastaga. Kui aga õpilasel on olnud mingi õnnetus, näiteks haigus, mis takistas klassi lõpetamist 15. eluaastal, siis oleks tal võimalik ju edasi õppida, muud kui ilma koolisunduseta. Seepärast on õpetajate ringkonnast tulnud soovid põhjendatud, ja ma teen ettepaneku,

§ 9 võtta „16“ aasta asemele „15“.

A. Schulbach: Lugupeetud Riigikogu liikmed! Ma tahtsin teha sama ettepaneku, mille tegi härra Vestholm, ja kuna härra Vestholm selle juba teinud on, siis ei taha ma seda enam korraldada.

Tahtsin ainult tähendada, et rkl. Herman'i paranduses võrdlemisi raske on õpilase koolist vabastamise kord, kes 16 aastaseks saanud, sest see on olnud koolivalitsusest ja võib sündida mõjuvatel põhjustel. Nõue, mis õpetajate ringkondadest välja läinud, põhjendab sellel, et ei ole mõtet koole koormata mitteedasijõudnutega ja oleks hea, kui kool vabaneks neist mitteedasijõudnud õpilastest, kuna nad väiksematele ainult halba eeskujuga annavad. Et aga mitteedasijõudmine võiks olla mõjuvaks põhjuseks, et noori inimesi koolikohustusest vabastada, seda ma ei usu. Ei ole soovitatav niisuguste mitteandri-kaste noortinimestega koole viimasel aastal koormata, ja sellepärast tundub mulle, et härra Vestholm'i ettepanek on palju järjekindlam ja otstarbekohasem niihästi kooli enese, õpilaste, lastevanemate kui ka riigikassa seisukohalt.

Aruandja A. Sõster: Teen ettepaneku,

§ 9 kõigi esitatud parandustega anda komisjoni läbivaatamiseks ning teiste paragrahvide lugemist jätkata.

Sekretäri kohale asub sekretär A. Schulbach.

Juhataja: Aruandja nõudmisel antakse § 9 ühes ettepanekutega komisjoni.

§§ 10—13 võetakse vastu.

(§ 14.)

Aruandja A. Sõster: § 14. juures teen redaktsioonilise paranduse, sõnade „Trahv nõutakse sisse administratiivsel teel“ asemele võtta: „Trahv nõutakse administratiiv korras“.

§ 14 võetakse vastu ühes aruandja redaktsioonilise parandusega.

§§ 15—19 võetakse vastu.

(§ 20.)

V. Hasselblatt: Nagu seletuskirjast, mis Vabariigi Valitsuse poolt esitati, on näha, ei ole kavatsatud omavalitsuste ja kultuuromavalitsuste omavahelist vahekorda kuidagi muuta, kuid käesoleva paragrahvi juures paistab silma, et räägitakse ainult omavalitsuste poolt asutatud koolidest. Nende vähemusrühvuste suhtes, kes kultuurautonoomia teostanud, maksab koolide asutamise ja ülalpidamise suhtes eriline kord, mis kultuuromavalitsuse seaduses ette nähtud. Arvan, et ei ole tarvis seda paragrahvi muuta, ja on selge, et kooli ülalpidamise suhtes jääb maksma senine kord. Igatahes oleksin tä-

nulik kui aruandja seletaks, et ma sellest aru saaksin.

Aruandja A. Sõster (lõpusõna): § 20 on täpselt seesama selles seaduses, kui senimaksvas seaduses, ja jääb minu arusaamise järgi ja kõigi seletuste järgi, mis valitsuse esindaja komisjonis andis, sama kord maksma kui senini, nii et siin ei peaks kahtlusi tulema. Küsimus lahendatakse samal viisil kui seni on lahendatud.

§§ 20 ja 21 võetakse vastu.

(§ 22.)

V. Hasselblatt: Lugupeetud Riigikogu liikmed! Kahtlemata on § 22 ette nähtud norm, et klassikomplektis ei või olla rohkem kui 3 kuni 4 klassi, üldreeglinas päris õige. Kuid aga mõnel rahvusel nagu meil ja ka mõnel teisel on see raske selle tõttu, et elame laialipillatult. Kuna on koolide kokkutõmbamine tarvis, et kulused kokku hoida, siis sellepärast luban endale teha järgmise ettepaneku, võtta § 22. kolmanda lõikena (pärast lauset „Üle nelja klassi j.n.e.“): „Erandliselt võib vähemusrühvuste koolides koondada ühes klassikomplektis 5—6 klassi, kusjuures kõrgem lubatud õpilaste arv oleks 32.“

Arvan, et kitsikul ajal ei tohiks lastevanematelt seda võimalust ära võtta. Ma lisaksin juurde, et ka Hariduse- ja sotsiaalminister ei ole selle ettepaneku vastu vaieldnud, vaid pooldab seda.

Aruandja A. Sõster (lõpusõna): Rkl. Hasselblatt'i poolt tehtud paranduse ettepanek on haridusekomisjonile suureks uudiseks. Siisamaani on meil olnud üldine arvamine, et möödunud aasta koolide koondamise suuremaks paheks on 5—6-klassilised komplektid. Meil on tekkinud üle 10 kooli, kus 4—5 klassi ühes komplektis. Seal ei ole võimalik ühel õpetajal oma tööd korralikult täita. Puudusest saadakse sellel teel üle, et ühekomplektistes koolides võimaldatakse õpilaste üle aasta vastuvõtmine. Härra Hasselblatt nähtavasti pooldab seda, et edaspidi 5—6 klassi komplektis jääks vähemusrühvuste koolides maksma. Härra Hasselblatt kujutab asja teisiti ette, kui see tõepoolest võiks välja kujuneda. Tema põhjendab oma ettepanekuid sellega, et iga aasta jääb klassi istujaid, ja mis teha nendega? Neid tuleb teistesse koolidesse üle viia. Aga et vähemusrühvuste koole on väga harva, siis ei saa neid mahajäänud õpilasi teistesse koolidesse mahutada. Eesti rahvuse koolides ei ole sellest seisukohast välja mindud, et need, kes klassi istuma jäävad, peab teistesse koolidesse üle

viima, vaid on loodetud sellele, et neid istuvaid õpilasi ei ole kuigi palju. Statistika näitab, et neid on kõige rohkem 15%. Kus 20 kuni 30 õpilast koolis, seal on 4—5, kes istuma jäävad. Kui ühele õpetajale anda kätte 3 klassi, siis on temal võimalus mahajäänud õpilasi järele aidata ja võib-olla ka üle viia. Aga kui talle kätte anda kuus klassi, siis on vaevalt loota, et ta kuue klassi juures jõuab õpilasi niipalju edasi aidata, et nad jõuavad nõudmisi täita, mida nõuame algkooli käest. Parem kui 2—3 õpilast nõrgalt üle viiakse, kui et kõik kool nõrgaks jääb. Loodetakse, et õpetaja kahe-kolme klassi juures suudab kahte-kolme nõrka rohkem taga aidata. Jäävad istuma ainult need õpilased, kes õppust üldse ei võta, kes loomult tuimad on. Nendega ei saa midagi teha.

Haridusekomisjoni nimel mina härra Hasselblatt'i ettepanekuga ühineda ei saa ja vaidlen selle vastu.

V. Hasselblatt'i ettepanek lükata kse tagasi.

§ 22 võetakse vastu.

(§ 23.)

A. Kärner: Teen ettepaneku, § 23 vastu võtta järgmiselt:

„§ 23. Väiksematel saartel ja soode või metsadega eraldatud maa-kohtades on algkoolide ülalpidajad (§ 19) kohustatud avama algkooli või klassi, kui koguneb vähemalt 15 koolikohuslikku õpilast. Nendes kohtades võib õpilaste vastuvõtmist toimetada ka üle aasta.

On mõnel väiksemal saarel koolikohuslike laste arv alla 15 ja laste kooliskäimine mujal teostamata, võib Hariduse- ja sotsiaalminister määrata toetust laste õpetamiseks selleks riigi eelarves ettenähtud krediidist.“

Paragrahvi esimene lõige on sama, mis praegu olemas komisjoni ettepanekus. On juurde võetud teine lõige, mis puudutab neid saari, kus õpilasi alla 15, et seal minister võib määrata toetust nende laste õpetamiseks sellest krediidist, mis Riigikogu eelarves vastu võtab. See on vist igapähele selge, et meil on saari, kus õpilasi on alla 15. (V a h e l h ü ü e.) Aga praegu seda korda seaduses otsekohe öeldud ei ole, ja ilma seaduseta ei saa seda teha. (V a h e l h ü ü e.) Nii seletas hariduseminister, et ilma seaduseta ei saa seda toetust määrata. Ministeeriumis on juba välja kujunenud kord selle kohta ja see tuleks seaduses fikseerida.

Aruandja A. Sõster (lõpusõna): Ma ühinen rkl. Kärneri ettepanekuga.

§ 23 võetakse vastu A. Kärneri poolt ettepanekud kujul.

§§ 24—28 võetakse vastu.

(§ 29.)

Aruandja A. Sõster: Teen ettepaneku,

võtta § 29 lõpus sõnade „administratiivsel teel“ asemele sõnad „administratiiv korras“.

§ 29 võetakse vastu ühes aruandja parandusega.

§§ 30—35 võetakse vastu.

Juhataja: Kuna edaspidi parandusi ei ole, või on üksikud, siis ma hääletan seaduseelnõu peatükkide kaupa.

4.—9. peatükk — §§ 36—91 — võetakse vastu.

(10. peatükk §§ 92 ja 93.)

Aruandja A. Sõster: Teen ettepaneku,

§ 93. sõnade „1. maist 1931“ asemele võtta sõnad „1. juunist 1931“.

See käib seaduse maksmahakkamise kohta.

10. peatükk — §§ 92 ja 93 — võetakse vastu ühes aruandja parandusega.

Juhataja: Seaduseelnõu II lugemine jääb pooleli, kuna üks paragrahvist anti komisjoni.

7. Kalakauba väljaveo kontrolli seadus — II lugemisel.

Rahaasjanduse komisjoni aruandja M. Martinson.

Juhataja: Ma jätan ära selle seaduseelnõu paragrahvide teksti ettekandmise.

(Pealkiri.)

J. Fuks: Lugupeetud Riigikogu liikmed. Kalakauba väljaveo kontrolli seaduse I lugemisel juhtisin ma siit kõnetoolilt tähelepanu kalameeste raskele olukorrale. Meie oleme nii siit kõnetoolilt kui ka Riigikogu komisjonides kuulnud alati tähelepanu juhtimist nii põllumeeste kui ka tööliste, töösturite ja teiste raskele majanduslikule seisukorrale.

Kalameeste olukorrast on väga vähe räägitud, veel vähem on nende raske olukorra parandamiseks valitsuse kui ka Riigikogu poolt ära tehtud. 1923. aastal võeti vastu Kalapüügi seadus. § 3. selles seaduses ütleb: „Merel, Peipsi ning Pihkva järves võivad kõik Eesti Vabariigi

kodanikud vabalt ja takistamata kala ja meriloomi püüda“.

1930. a. 29. aprillil muudeti see seadus ja § 3 minu ettepanekul võeti sisse sõnad: „tasuta püüda kalu ja veeloomi“. See on täitsa selge, et nii Peipsi ja Pihkva järvedel kui ka merel ei võiks kalameestelt mingit tasu nõuda. Kuid mina olen saanud andmeid, et Haapsalu linnavalitsus võtab maksu kalameestelt, kes Haapsalu lahes kalu püüavad. Kes ei tasu maksu nõudmise peale, neilt nõutakse politsei poolt administratiiv korras sisse. Kalamehed on hädas. Osalt nad ei tunne seadust, ja palju see vaene kalamees kohtulikult protsessida jõuabki.

Siin peaksid tingimata Põllutöominister, kui ka Kohtu- ja siseminister kiirelt samme astuma, et kalameeste õiguslik seisukord saaks kiiremini jalule seatud. Kui mina ühenduses kalakauba väljaveo kontrolliga juhtisin tõsist tähelepanu kalapüügiseaduste puudustele ja kalaekspordile, mille otstarbekohane korraldamine ja reguleerimine aitaks kaasa, et kalameeste raske olukord paraneks, siis sellest peaksid huvitatud olema valitsus kui ka Riigikogu. Kui seaduse aruandja, kogumees Martinson, tarvitades aruandja lõpusõna tähendas, et mina olevat oma kõnega sihtinud sinnapoole, et püüda rohkem kalamehi kui kalu.“

Härrad Riigikogu liikmed! Meid on siin Riigikogus igalt kutsealalt, ja kui keegi siin on kõnelenud, kas on ta siis põllumehi, töölisi või teisi kodanikke püüdnud? Kui olla loogiline, siis peab kogumees Martinson'i väiteid minu kõne kohta sarnaselt tõlgitsema, et eeskätt tema, härra Martinson, ja teised kogumehed oma sõnavõtmisega on siin põllumehi või kedagi muud püüdnud. Väga kahju, kui see riikliku ülesehitava töö asemel kogumeeste siht on olnud. Ka pean tähendama aruandjale härra kogumees Martinson'ile, et kui tema oma naeruväärse ütelsega minu kõne kohta samuti kergelt ja mittetõsiselt kalameeste häda ja rasket olukorda võtab, siis lasku ennast kalameeste olukorrast informeerida oma rühmakaaslase härra Teetsov'i poolt, kes tunneb kalameeste rasket olukorda ja siin selle kohta ka sõna on võtnud.

Teiseks oleks mul õiendada aruandja ebatäpset ütelist: „Kuna Kalapüügi seadus on endise koonduse põllutöoministri aegne seadus, siis sellejuures ei maksa peatada“. Pole midagi imestada, kui ka siin püütakse jällegi süü veeretada põllumeeste, asunikude ja väikemaapidajate koonduse peale. See on juba kogumeeste võte, see vihavaen põllumeeste koonduse esindajate vastu maalib teile tont igale poole, ja et hirmul suured silmad on, siis nähakse ka tihti viirastusi. Nii oleme

kuulnud siin Riigikogus kogumeestelt etteheiteid, et põllumeeste kinnisvaramaksu tõusmises on süüdi koondus, pole asundusetalused kreposteeritud küllalt kiirelt, — jälle koondus süüdi. Need etteheited aga on langenud tagasi kõik kogumeestele endile, nad ise on süüdi olnud. Kuid Kalapüügi seaduse asjas viskas aga kogumees Martinson veel parema pärli — „selle Kalapüügi seaduse juures ei maksa peatada, see on endise koonduse põllutöoministri aegne seadus.“

J u h a t a j a: Kõneleja, ma palun Teid tulla tagasi käesoleva seaduseelnõu juurde ja kõne, mis ühenduses ei ole seadusega, palun lõpetada.

J. F u k s: Kalapüügist on olnud kalaekspordist, sellepärast tuleb siin ka sellest rääkida. Kui meie kalaekspordist oleme kõnelenud või linaväljaveost, oleme kõnelenud ka nendest ainetest, mis ekspordeerimisele kuuluvad, kuidas neid saadakse. Nii puudutasin ka mina kalakauba väljaveo kontrolliseaduse juures kalameeste rasket olukorda, mis on ühenduses olnud kala kaupade väljaveoga. Ma ei taha uskuda, et härra Martinson oma ütelses võis eksida, vaid ta tegi seda sihilikult. Aruandja peab seadusega kursis olema, ja kui ta seda ei olnud, siis mina oma kõnes just märkisin ära, et Kalapüügi seadus võeti Riigikogu poolt vastu 1923. aastal, 1930. aastal muudeti seda. Sel ajal minu rühmakaaslased Põllutöoministeriumi juhtimisel ei olnud. On üks osa inimesi, kes oma elupäevis väga vähe tõtt räägivad. Sarnaseid isikuid kutsutakse Võru murra-kus „koogumeesteks“. Ja teie, kogumehed, kui teie sarnaselt tõtt edasi väänata kavatsete, siis olete ka teie — „koogumehed“.

Aruandja M. Martinson (lõpusõna): Kuna härra Fuks arutuseleoleva seaduse kohta midagi ei rääkinud, nagu eelmisel korralgi, vaid rääkis Kalapüügi seadusest ja tähendas, et Kalapüügi seadus oli Riigikogus 1923. ja 1930. aastatel arutusel, siis oleks loogiline järeldada, et kalameeste olukord ainult nendel aastatel raske oli, kuna aga siis, kui koonduslased põllutöoministeriumi juhtisid, kalameestel raskusi ei olnud.

Pealkiri võetakse vastu.

I o s a § § 1—6 ja II o s a § § 7—9 võetakse vastu.

J u h a t a j a: Seaduseelnõu II lugemine on lõpetatud.

8. Pedagoogiumide seadus — II lugemisel.

Haridusekomisjoni aruandja L. R a u d k e p p.

Juhataja: Käesoleva seaduseelnõu arutamisel ma jätan ära paragrahvide teksti ettekandmise ja hääletan peatükkide viisi.

(Pealkiri.)

A. Herman: Pedagoogiumide seadub käsitab muu seas pedagoogiumi lõpetanuile õpetajakutse andmise korda. Siisult on aga õpetajakutse andmine õppejõudude teenistuse seaduse küsimus, mispärast selle käsitlemine pedagoogiumide seaduses ei ole otstarbekohane, — seda enam, et õppejõudude teenistuse seaduse maksmapanemisega vastavad paragrahvid pedagoogiumide seaduses kuuluksid kustutamisele. Et ära hoida peatset pedagoogiumide seaduse muutmist, teen ettepaneku pedagoogiumide seadusest õpetajakutse andmise kord välja jätta ja selleks § 20. kustutada sõnad: „õpetajameti kandidaadina“ ning §§ 21. ja 32. p. 3. vastu võtta järgmiselt:

„§ 21. Pedagoogiumi lõpetajate õpetajakutse omandamise kord määratakse sellekohase seadusega, aga kuni vastava seaduse maksmapanemiseni Vabariigi Valitsuse poolt Hariduse- ja sotsiaalministri ettepanekul antud määrusega.“

§ 32. p. 3.: „õpilaste töö ja käitumise hindamine, nende ühelt kursuselt teisele arvamine ja pedagoogiumi lõpetanuks tunnustamine;“.

Pealkiri võetakse vastu.

(I peatükk §§ 1—8.)

Haridusenõunik G. Ollik: Väga au lised Riigikogu liikmed! Hariduse- ja sotsiaalminister tegi minule ülesandeks teha ettepanek,

täiendada § 6 teise lõikega järgmis es redaktsioonis: „Pedagoogiumi juures võib avada õpilastele internaadi Hariduse- ja sotsiaalministri poolt antavate määruste alusel.“

Selle täienduse vajadusele on juhtinud tähelepanu härra Riigikontrolör. Internaadi asutamiseks õpetajate seminaride juures on olemas alus Avalikkude keskkoolide seaduses, millise seaduse alusel seminarid töötavad. Pedagoogiume asutatakse vähe, õpilasi neisse tuleb laiemalt maa-alalt, ja sellepärast võib tekkida õpilastel tarvidus internaadi järgi. Esitatud täiendus oleks aluseks internaadi avamisele pedagoogiumi juures.

Aruandja L. Raudkepp (lõp sõna): Hariduse komisjonis ei tulnud see küsimus arutusele, ja hariduse komisjoni nimel ei saa ettepanekuga ühineda, kuid põhjendused, mis Hariduse- ja sotsiaal-

ministeeriumi esindaja ettepaneku tegemisel ette kandis, on selged, nii et Riigikogul jääb otsustada, ettepanek vastu võtta või mitte.

Haridusenõunik G. Ollik'u ettepanek võetakse vastu.

I peatükk — §§ 1—8 — võetakse vastu ühes parandusega.

II peatükk — §§ 9—15 — võetakse vastu.

(III peatükk §§ 16—21.)

Juhataja avaldab A. Herman'i ettepanekud §§ 20. ja 21. kohta (lhk. 2688).

Aruandja L. Raudkepp (lõp sõna): Rkl. Herman'i ettepanek §§ 20 ja 21 muutmise kohta ei olnud üldse komisjonis arutusel. (Vahel hüüe.) Ei olnud üldse komisjonis arutusel II ja III lugemisel, aga siis, kui seadus oli juba vastu võetud III lugemisel, siis tagantjärele oli küll neid ettepanekuid arutusel, ja kõik komisjoni liikmed pooldasid neid ettepanekuid põhjustel, mis rkl. Herman'i poolt täna siin juba ette kanti. Need ettepanekud ei muuda sisult midagi ja nad on selles mõttes head, et kui õpetajate teenistuse seadus vastu võetakse, siis ei ole vajadust muuta pedagoogiumide seaduse teksti, kui täna võetakse need härra Herman'i poolt toodud muudatused vastu. Kui tekst jääb seesuguseks, nagu ta meil käes on, siis võib-olla sügisel on jälle vajadus teksti muuta. Neil põhjustel, et härra Herman'i ettepanekud midagi ei muuda, võin ma aruandjana ühineda ettepanekuga §§ 20 ja 21 suhtes. Samuti § 32 suhtes, aga see tuleb hääletamisele V peatüki all.

Juhataja: Kuna aruandja on ettepanekutega ühinenud, siis tulevad need hääletamisele ühes peatükiga.

III peatükk — §§ 16—21 — võetakse vastu ühes parandustega.

IV peatükk — §§ 22—29 — võetakse vastu.

(V peatükk §§ 30—34.)

Juhataja avaldab A. Herman'i ettepaneku § 32. kohta (lhk. 2688.).

Aruandja L. Raudkepp (lõp sõna): See ettepanek on ühenduses eelmise kahe ettepanekuga, mis juba vastu võeti, ja samadel põhjustel, mis kandis ette rkl. Herman, ja millega ma võin aruandjana ühineda, ei ole mul vaja vastu vaielda ja ühinen seega rkl. Herman'i ettepanekuga.

V peatükk — §§ 30—34 — võetakse vastu ühes parandusega.

VI peatükk — §§ 35—36 — võetakse vastu.

Juhataja: Seaduseelnõu II lugemine on lõpetatud.

9. Veksliseadus — II lugemisel.

Üldkomisjoni aruandja T. Kalbus.

Juhataja: Kuna aruandja tõendas, et selle seaduseelnõu juures parandusi ei olevat, või kui, siis mõned üksikud, seepärast jätan ära paragrahvide teksti ettekanstmise ja hääletan peatükkide viisi.

Pealkiri, sissejuhatus — §§ 1 ja 2 — ning I osa 1.—9. peatükk — §§ 3—71 — võetakse vastu.

(I osa 10. peatükk §§ 72—76.)

A. Jõeäär: Lugupeetud rahvasaadikud! Praegumaksva veksliseaduse järgi ei ole lubatud pärast kolme aasta möödumist, arvates vekslit tähtpäevast, kohtulikkude nõuetega esinemine pealekirjutajate vahel ega käemeeste vastu.

Vabariigi Valitsuse poolt esitatud eelnõus oli küsimus täpselt samuti lahendatud. Üldkomisjon tegi aga selles eelnõus paranduse ja pikendas kolmeaastast tähtaega 5 aastani, nii et selle paranduse tagajärjel võrdub § 74 ettenähtud tähtaeg tähtajale, mis ette nähtud § 72 nõudmistega esinemiseks vekslindja vastu.

Selle tagajärjel tekib võimatu olukord. Viimasel pealekirjutajal ehk käemehel, kelle vastu võib 5 aasta jooksul esineda nõudmisega vekslit järele, peab ometi jääma õigus omakorda tagasi nõuda maksitud summat vekslit väljaandjalt. Ja praegune seadus garanteerib temale selle võimaluse. Kui aga tema enda vastu võib viie aasta jooksul nõudmisega esineda, siis tekib olukord, kus tema, kui viimane pealekirjutaja, enam kuidagi ei jõua tähtaja jooksul vekslindja vastu nõudmisega esineda. Sellepärast oligi praeguses seaduses ja valitsuse eelnõus ette nähtud kaks aastat vahet mõlema tähtpäeva vahel, nüüd aga ei ole ühtki päevagi selleks ääetud.

On olemas kaks võimalust: Esimene: kas pikendada ka § 72 ettenähtud tähtaega kahe aasta võrra, võttes viie aasta asemel 7 aastat —, ehk teine: jääda praeguse korra juurde. Sellel olid ka oma põhjused, mispärast omal ajal kaheaastane vaheaeg tarvilikuks peeti. Minu arvates on viimane väljapääsetee otstarbekohasem, nimelt jääda praeguse korra juurde. Üldkomisjoni põhjendus, et tegelikult elus osutub kolmeaastane tähtpäev lühikeseks,

võib küll õige olla, kuid see ei anna siiski õigust ära võtta võimalust veksliallakirjutajalt võlga sisse nõuda. See on suurem pahe, võrreldes sellega, kui mõni pealekirjutajatest peaks lühikesest tähtaja tõttu vastutusest vabanema.

Seepärast panen ette, jääda praegumaksvate tähtaegade juurde ja

§ 74 võtta „viie aasta“ asemele „kolme aasta“.

(Vahehüüe.) Siia maani praktikas nelja aastat ei ole proovitud, seepärast on raske sarnast uut ettepanekut teha.

Aruandja T. Kalbus (lõpusõna): Komisjoni nimel ei saa ma selle ettepanekuga ühineda, aga isiklikult soovitsin nendel põhjustel, mis härra Jõeäär ette kandis, see parandus vastu võtta. (Vahehüüe.) Valitsuse kavast oli kolm aastat ja just nii, nagu härra Jõeäär ettepaneku tegi. Parandusi tegi üldkomisjon. (Vahehüüe.)

Juhataja: Aruandja komisjoni nimel ei saa küll rkl. Jõeääre ettepanekuga ühineda, aga isiklikult soovitan selle paranduse vastu võtta.

A. Jõeääre ettepanek võetakse vastu.

I osa 10. peatükk — §§ 72—76 — võetakse vastu ühes parandusega.

I osa 11. ja 12. peatükk — §§ 77—83 — võetakse vastu.

Vaheaeg kl. 19.04 min. — kl. 19.29 min.

II osa 1.—14. peatükk — §§ 84—124 — III osa — § 125 — ja lisad võetakse vastu.

Juhataja: Seaduseelnõu II lugemine on lõpetatud.

10. Riigimaade põliseks tarvitamiseks ja omanduseks andmise seaduse muutmise seadus — II lugemisel.

Maakomisjoni aruandja A. Lepis.

(Pealkiri.)

P. Schütz: Lugupeetud Riigikogu liikmed! Eilasel Riigikogu koosolekul selle seaduse arutamise puhul on võtnud rkl. Saar sõna ja tõlgitsenud minu komisjonis avaldatud mõtteid ebatäpselt. Rkl. Saar on muu seas öelnud, et maakomisjonis sotsialist Schütz võttis sõna ja ütles, et olla seda parem, mida varem asunikude talud lähevad õigetesse kättesse, ja lisas omalt poolt juurde, ärimeeste kätte. See lause on muidu õige, kuid need kaks viimast sõna ei vasta mitte täpselt tõele. Kui maakomisjonis selle seaduse

arutamise puhul talude pankrotti minemisest jutt oli, siis katsus härra Saar näidata, et asundusetalud lähevad sellepärast haamri alla, et ei suuda oma rendivõlga tasuda ja sellepärast tuleb käesoleva seadusega rendivõlgu, ükskõik kui suured need ka ei ole, pikendada, et asundusetalud ei satuks ärimeeste kätte, kes viimasel ajal on hakanud talusid üles ostma. Komisjonis selgus aga, et pankrotti või ärimeeste kätte minemine, nagu härra Saar seda nimetas, ei olene sellest, et rendivõlgu ei suudeta tasuda. Põllutöministeeriumi andmetel on 55% asunikudest viimse kui sendini oma võlad ära tasunud, 85% kogusummas on asunikke, kelle võlad alla 3.000 sendi ulatuvad. (V a h e l h ü ü e.) Rendivõlast oli seal jutt, ja kõigest 15% on sääraseid asunikke, kelle võlad ulatuvad üle 3.000 sendi. Kui mina nüüd härra Saare ettepanekule vastu vaidlesin ja näitasin, et ei ole tarvidust kõiki rendivõlgu pikendada, sest käesolev seadus näeb juba ette rendivõla pikendamist kuni 3.000 sendini, kui kõik rendivõlad pikendame, siis võib olukord tekkida, et keegi ei hakkagi pärast selle seaduse vastuvõtmist enam renti maksuma, vaid lihtsalt jätab võla peale, sest kes ei tahaks võlga saada, mille pealt kõigest 4% tuleb maksa ja ise seda välja laenata 8 protsendiga. Teisestküljest avaldati kartust, et kui Saare parandus vastu võetakse, siis ei laeku enam asundusekapitali summad, ja ei saa teostada asundusepoliitikat. Mis puutub talude ärimeeste kätte minemisse, siis, et mitte ei tuleks jälle asjata vaidlusi, loen otsekohe komisjoni protokollist selle koha ette, kuidas mina oma mõtteid väljendasin: „Mis puutub kohtade ärimeeste kätte minemisse, siis teatavasti ärimees ei osta üht objekti muidu, kui ta ei looda sellest kasu saada. Kui eelmine pidaja ei osanud kohaga hakkama saada, siis mida varem, seda parem, et koht läheb üle sellele, kes oskab kohast kasu saada.“ Sellest minu väitest arvasid herrad Maaker ja Saar, nagu oleksin mina erilist rõõmu tundnud sellest, et kohtade ärimeeste kätte lähevad. Arusaamatuse ärahoidmiseks loen komisjoni protokollist minu vastava mõtteavalduse ette, mis kõlab järgmiselt: „J. Saar püüdis näidata, nagu tunneksin mina erilist rõõmu kohtade minekust ärimeeste kätte. Ärimehe tõin mina ainult näitena, sest Saar ise rääkis alguses kohtade ärimeeste kätte minemisest. Selle juures mõtlesin mina üldse kohtade üleminekust õigetes kättesse, tähendab nendes kättesse, kes talu oskavad pidada. Need isikud ei tarvitse sugugi ärimehed olla, vaid tegelikud põllumehed.“ (V a h e l h ü ü e.) See on protokollis! (V a h e l h ü ü e.) Väikese lehe pealt lugesin sellepärast, et pro-

tokoll on alles masinal kirjutamata ja seega mitte hästi loetav, mina kirjutasin protokollist omale täpselt välja. Nii kõneleb protokoll. Kordan veel kord, et minul ei olnud mingit põhjust sellest erilist rõõmu tunda, et kohad läheksid ärimeeste kätte.

Pealkiri võetakse vastu.

Juhataja: Sissejuhatav osa jääb vahele.

(§ 6.)

A. Laur: Teen ettepaneku,

§ 6. kolmandas lõikes kustutada sõnad: „kui rendivõla summa ei ületa 30 krooni“.

Selle paranduse-ettepaneku vastuvõtmisega saaksime seda kätte, et kõik rendivõlad ja viivituserahad liidetakse ostusummadega. Käesoleva muutmise seaduse mõte seisab ju selles, et asundusekohtade müüki kiirendada. Ja üks tähtsamatest abinõudest müümist kiirendada oleks see, kui meie kõik rendivõlad, ükskõik kui suured nad ei oleks, liidaksime ostusummaga. Kui nüüd aga liidetakse ainult need, mis ei ületa 30 kr., siis puudutaks see küll teatavat osa asunikke, aga õige suurel osal asunikudest oleksid siiski kohtade ostmisel suured raskused. See rendivõla pikaajaliseks muutmiseks oleks seda enam õigustatud, et praegusel ajal on seisukohale asunud, põhimõttelikt vähemalt, et kõik põllumajanduslikud lühiajalised laenud tuleksid pikaajalisteks muuta. Seepärast oleks loomulik ja arusaadav ja hädavajalik, et rendivõlad, kui lühiajalised laenud, saaksid pikaajalisteks muudetud. Härra Schütz'i arvamine, nagu siis asunikud loobuksid rendivõlgade maksmisest üldse, ei taha hästi paika pidada juba seepärast, et, nagu ta ise toonitas, ministeeriumi andmete järgi olevat neid, kelle rendivõlad ulatuvad üle 30 krooni, kõigest 13%. Tähendab, see on õige väike arv. Teiseks võiks märkida seda, et ministeeriumil on abinõu käes, kuidas neid sundida rendivõlga maksuma. Kui leitakse, et keegi ei taha korralikult rendivõlga maksta, siis võib ju ministeerium teatada, et 6 kuu jooksul on seesugune rentnik kohustatud koha ära ostma. Seega lõpetatakse temaga üldse rendivahekord. Lõpuks olgu tähendatud, et praegusel korral kõik asunikud on raskes seisukorras, nii et ei suuda nad isegi kinnistusemaksu, mis küll väike summa, ära maksta, nii nagu kõneldakse eelnõu seletuskirjaski. Seepärast oleks minu arvates küll väga soovitatav ja hädavajalik, et saaksid ka need summad, mis ulatavad üle 30 krooni, liidetud ostusummaga. Ka riigikassale see erilisi raskusi ei tooks.

Põllutööminister A. Jürman: Selle ettepaneku kohta võiks järgmist märkida. Kui see seaduseelnõu annab võimaluse rendivõlga liita kuni 30 krooni ostuvõla juures, siis ei ole mitte ainult see, et 30 krooni saab pikaajaliseks laenuks muudetud, vaid ka teine põhjus, et arvepidamine läheb palju lihtsamaks. Iga rendivõlg tuleb erivõlana sisse kanda, mis palju tööd nõuaks. Kui summad on aga suuremad, siis võime neid erivõlana sisse kanda 6 aasta peale. (Vahelhüüded.) Siin on juba ette toodud, et on leitud õige suur protsent suurema võlga... (Vahelhüüded.) Kui kõik põllumehed saaksid oma lühikeajalised eravõlad 6 aasta peale üle viia, siis kergendaks see suuresti põllumeeste seisukorda.

Sellepärast on ettepanek niisugune, et vähemad võlad ja kulud tulevad liita ostuvõla juurde, sest kui neid väikseid võlgu ei jõuta tasuda, siis nende ülekandmine erivõla arvele nõuaks suurt tööd. Neid väikseid võlgu on õige palju, ja et sellest suurest tööst lahti saada, siis on loomulik, et tuleksid need võlad liita. See annab suurt töö kergendust. Kui on suuremad summad, siis tasub see töö ennast ära.

Koosolek lõpeb kell 19.55 min.

Õige.

Koosoleku sekretärid (allkirjad).

Aruandja A. Leps (lõpusõna): Mina härra Lauri parandusega ühineda ei saa. See parandus oli maakomisjonis arutamisel ja lükati maakomisjoni poolt tagasi, nii et komisjon sellega ei ühinenud. Neist põhjustest, mis pärast see nii oli, on juba eile räägitud, ja nimelt sellepärast, et meie ei või teha sunduslikuks igasuguse rendivõla sissekandmist, et seega mitte asundusekapitali tulusid vähendada. Ka ei oleks õiglane, kui neid, kes korratult renti maksnud, neid on 15%, soodustada võrreldes korralikkude rendimaksjatega, keda on 85%. Nii et põhimõttelikult see õige ei ole. Ega koht sellepärast kreposteerimata ei jää, kuigi rent võlgu on, ministeerium võib ju võlgnikule vastu tulla.

A. Lauri ettepanek lükatakse tagasi.

§ 6 võetakse vastu.

§§ 19 ja 21 ning sissejuhatus võetakse vastu.

Juhataja: Seaduseelnõu II lugemine on lõpetatud.

Päevakord on läbi. Riigikogu koosolek on lõpetatud.

Kinnitan.

Koosoleku juhataja (allkiri).

